

Geelpootmeeuwcomplex van IJmuiden: in hoeverre zijn geelpootmeeuwen echte Geelpootmeeuwen?

Fred Cottaar

Geelpootmeeuwen *Larus michahellis* en 'geelpotige meeuwen' geven veel stof tot discussie. Onderzoek naar zowel de herkenning als de systematiek van de groep vindt plaats op vele fronten. Steeds weer komt er nieuwe informatie beschikbaar, de laatste jaren onder meer door toepassing van DNA-analyses. Recente overzichten van het voorkomen van Geelpootmeeuwen in Nederland worden gegeven door van Swelm (1999) en van den Berg & Bosman (2001). Van Swelm (1999) gaf aan dat tal van studies uitwijzen dat hybridisatie van meeuwen vaak voorkomt bij uitbreiding van het broedgebied. Bij gebrek aan partners van de eigen soort hybridiseren Geelpootmeeuwen in Noordwest-Europa met Zilvermeeuw *L. argentatus* en Kleine Mantelmeeuw *L. fuscus graellsii* (zie voor herkenning van hybriden Adriaens 2003). Tijdens meeuweninventarisaties in de IJmond, Velsen, Noord-Holland, die vanaf 1987 plaatsvinden, worden jaarlijks Geelpootmeeuwen waargenomen. Door broedvogels en hun jongen te kleurringen zijn interessante gegevens verzameld. Zo kon aan de hand van kleurringen van een aantal sterk op Geelpootmeeuw lijkende vogels worden

achterhaald dat het hybriden betrof. Met dit artikel wordt een overzicht gepresenteerd van de bevindingen. Dit heeft vooral als doel om waarnemingen vast te leggen voor de toekomst en een bijdrage te leveren aan de discussie over de plaats van Geelpootmeeuw in de systematiek van de grote witkoppige meeuwen (cf Yésou 2002).

Aantallen 1987-2002

De eerste waarneming van een adult vrouwtje Geelpootmeeuw gepaard met een Kleine Mantelmeeuw werd gedaan op het Forteiland, een eiland in de monding van het Noordzeekanaal, in de zomer van 1987, het eerste inventarisatiejaar (Cottaar & Maassen 1988). Vanaf 1991 was een Geelpootmeeuw (gedetermineerd op grond van uiterlijke kenmerken; zie Discussie) aanwezig op het dak van de nabijgelegen IJbunker. Dit exemplaar, eveneens een adult vrouwtje, werd op 23 mei 1994 met behulp van een inloopkooi over het nest gevangen en geringd (Cottaar & Verbeek 1994) (plaat 90). Mogelijk was dit hetzelfde als dat van het Forteiland, aangezien hier alle meeuwen in 1988

87-88 Geelpootmeeuw / Yellow-legged Gull *Larus michahellis*, derde-zomer mannetje (wit = / rood 4), IJmuiden, Noord-Holland, 3 juni 1996 (Fred Cottaar). Zelfde vogel als in plaat 88.

89 Geelpootmeeuw / Yellow-legged Gull *Larus michahellis*, derde-zomer mannetje (wit = / rood 4), IJmuiden, Noord-Holland, 3 juni 1996 (Fred Cottaar). Zelfde vogel als in plaat 87-88. Bovenvleugel met donkere tekening op handdekveren duidt op derde-zomer.

90 Hybride geelpootmeeuw / hybrid yellow-legged gull *Larus*, adult vrouwtje ('stammoeder' wit = / rood 9), IJmuiden, Noord-Holland, 23 mei 1994 (Fred Cottaar). Bovenvleugel; patroon op vleugelpunt vertoont gelijkennis met Geelpootmeeuw *L. michahellis*.

door één of meerdere Vossen *Vulpes vulpes* werden verstoord waarna de vestiging van meeuwen op daken in de volgende jaren behoorlijk toenam. Deze vogel heeft ons veel informatie verschaft, omdat zij in ieder geval tot en met 2002 op dezelfde plek broedde. Zo konden gegevens verzameld worden over de eieren en kuikens (die vanaf 1994 allemaal werden gekleurringd). Op 12 mei 1997 werd zij teruggevangen op het nest waarbij bloed voor mtDNA-onderzoek werd afgenomen en kleurringen werden aangebracht (aan de linkerpoot een witte ring met twee bars (dwarsbanden) en aan de rechterpoot een rode ring met inscriptie 9; hierna weergegeven als wit = / rood 9). Verschillende pogingen om haar partner, een Kleine Mantelmeeuw, te vangen en te kleurringen mislukten.

Een tweede Geelpootmeeuw, een derde-zomer mannetje, werd op 3 juni 1996 op de IJbunker gevangen en gekleurringd (wit = / rood 4), eveneens met behulp van een inlooptooi over het nest (plaat 87-89). Ook dit exemplaar kon gevolgd worden tot en met 2002. Zijn partner, een

Kleine Mantelmeeuw, werd op 28 mei 1996 op het nest gevangen en gekleurringd. Een ander vrouwtje Kleine Mantelmeeuw, dat in de loop van 2000 zijn partner werd, werd op 19 mei 2001 gekleurringd. Het eerste vrouwtje, te herkennen aan haar kleurringen, was toen nog steeds aanwezig in de kolonie maar heeft sindsdien niet meer gebroed en zwerft in de broedtijd door de kolonie. Ook van deze Geelpootmeeuw werden zoveel mogelijk jongen gekleurringd. Beide Geelpootmeeuwen broedden na het ringen jaarlijks op vrijwel dezelfde plek op de IJbunker (respectievelijk negen en ten minste zeven jaar).

In 1993 werd in het broedseizoen op de IJbunker tweemaal een mannetje Geelpootmeeuw gezien, dat interesse toonde in een vrouwtje Zilvermeeuw. Vervolgwaarnemingen ontbraken echter.

Door de toename in aantallen Zilvermeeuwen en Kleine Mantelmeeuwen op het eveneens in de IJmond gelegen Middensluiseland waren ook hier waarnemingen van Geelpootmeeuwen te

verwachten. Tijdens inventarisaties van nesten in 1997 werden twee exemplaren alarmerende aangetroffen. Broeden kon niet worden bevestigd maar heeft gezien het gedrag van beide vogels vermoedelijk wel plaatsgevonden. In 1999 werd hier een mannetje met drie half volgroeide kuikens aangetroffen. In 2000 was het weer raak en werden twee Geelpootmeeuwen ontdekt. Een van beide was een vrouwtje met een nest, gepaard met een Kleine Mantelmeeuw, en de andere een mannetje, waarvan de partner onbekend bleef (mannetje gedetermineerd op grond van gedrag en zeer grote formaat). In 2001 werden hier maar liefst drie exemplaren gezien. Twee waren vermoedelijk dezelfde als in 2000 en een derde, een geringd vrouwtje, had als partner een Kleine Mantelmeeuw. Tevens werd op de IJbunker een ongeringde aangetroffen. Pogingen om deze te vangen en te kleurringen mislukten maar wel werd zijn partner, een vrouwtje Kleine Mantelmeeuw, gevangen en voorzien van kleurringen. Het paar bracht met succes één jong groot. Elders op het industrieterrein werden dat jaar de eerste gekleurringde nazaten van het gekleurringde vrouwtje van de IJbunker (wit = / rood 9) aangetroffen. Het eerste exemplaar, een mannetje, was gepaard met een Kleine Mantelmeeuw en had twee kuikens. Het tweede, ook een mannetje, werd gepaard met een Kleine Mantelmeeuw op een dak elders aangetroffen, maar bracht geen jongen groot. Enkele andere gekleurringde hybriden, eveneens haar nazaten, werden op en rond de IJbunker gezien maar waren niet gepaard en hadden geen territorium.

In 2002 werd het geringde vrouwtje uit 2001 gezien op het Middensluiseland, op vrijwel dezelfde locatie als in 2001. Het derde exemplaar van de IJbunker in 2001, gepaard met het

91-93 Hybride geelpootmeeuw / hybrid yellow-legged gull *Larus*, vijf jaar oud mannetje (wit = / rood 3), nazaat van 'stammoeder' in plaat 90 (wit = / rood 9), 26 mei 2003, IJmuiden, Noord-Holland (Fred Cottaar). Verschilt van Kleine Mantelmeeuw *L. fuscus graellsii* door forse bouw en lichtere kleur van bovendelen, hoewel deze wellicht iets donkerder zijn dan bij Geelpootmeeuw *L. michahellis*. Kop vertoont gelijkenis met Geelpootmeeuw door oranjerode oogrand en forse, grotendeels oranjegele, snavel met opvallende gonys. Patroon op vleugelpunt van bovenzvleugel vertoont gelijkenis met Geelpootmeeuw. Grijs op armvleugel, met name bij voorrand, mogelijk iets donkerder dan bij Geelpootmeeuw.

